

Қазақ тілін үйретуде қолданылатын ойындар

Сөздік ойын «Дене мүшелері»

Басым менің ақылды, (қолмен басын ұстайды)

Қолым қасық ұстайды, (қолын қасық ұстағандай қимыл жасайды)

Аяғым жүреді, (аяғымен орнында жүреді)

Көздерім көреді, (көздерін ашып-жұмады)

Құлағым естиді, (қолмен құлағын көрсетеді)

Мұрным дем алады. (мұрнымен дем алу).

Тілім сөйлейді!

Сөздік ойын «Мен көрсетем - сен қайтала»

Педагог дене мүшелерді атап, қимылдармен көрсетеді.

Бас, Қол, Аяқ,

Көз, мұрын, құлақ!

Аузым, тілім, тісім,

Ал мынау саусақтарым!

Дидактикалық ойын «Үлкен сандық-кішкентай сандық»

Педагог екі түрлі өлшемдегі сандықтар, тақырыпқа байланысты әртүрлі өлшемдегі ойыншықтар дайындап қояды.

Ойын шарты: Әр өлшемдегі сандыққа сай ойыншықты таңдап салады.

Үлкен сандыққа –үлкен аюды, кішкентай сандыққа –кішкентай аюды салып, дауыс мимикасымен көрсете біліп, оларды атайды т\б

Сөздік ойын «Қандай?»

Тақырыбы: «Жемістер»

Ойын шарты: Жемістерді қазақ тілінде атау, дәмін ым-ишарамен көрсете білу.

Лимон қышқыл (балалар қабағын түйеді, қолдарын сермейді), алма дәмді (балалар еріндерін жалап күледі).

Сөздік ойын «Мен жақсы көремін»

Тақырыптар: «Отбасы», «Ойыншықтар», «Жемістер», «Көкөністер», «Үй жануарлары», «Жабайы аңдар»

Ойын шарты: Жыл бойы өткізілетін тақырыптар бойынша баланың іс-қимылын дамыту, мимикасы мен эмоцияларын көрсете білу мақсатында пассивті сөздік қорын молайту.

«Қ», «Ү» дыбыстарына арналған фонетикалық ойын.

Тауық сыртқа шығып еді, артынша балапандар да жүгіріп келді. Олар үйдің жанынан жем іздей бастады. Тауық-ана жем салынған шылапшынды тауып алып, «қыт- қыт» деген қатты дыбыстар шығара бастады. Бұл дыбыстар оның қуанғанын білдірді. Ал, кәнеки балалар біздер де көмеймен «қ» дыбысын айтып көрейікші. Тауық балапандарымен тамаққа тойып алған соң, олардың су ішкілері келді. Ол су құйылған табаққа жүгіріп барып, балапандарына суды қалай ішу керектігін көрсетті. Басын жоғары көтеріп: «уф-уф» деді. Тауықтың тұмсығы жиырылған, үшкір. Біздер «у» дыбысын айтқан уақытта, ерніміздің шеттері жиырылмайды, тек жәй ғана ажырайды. Ал, енді біздер ернімізді қаттырақ жиырамыз, сонда қазақ тіліндегі «ұ» дыбысы шығады. Осы дыбыстарды дұрыс айтуға көмектескен тауық пен балапандарға үлкен рахмет айтайық.

«Ө», «І» – дыбыстарына арналған фонетикалық ойын.

Бір күні қоян үлкен, тәтті сәбіз тауып алып, оны жей бастайды. Жақын маңда кәрі аю тұратын. Міне, керемет?! Сәбізді жеп отырған қоянды көре сала, оның да сәбіз жегісі келді. Қоян өте мейірбан көрші болатын, сондықтан да аюға сәбізінен бөліп берді. Ал, тәтті құмар аю өзінің қарттығын ұмытып кеткен болуы керек, сәбізді жей бастады. Бір уақытта оның тісі ауыра бастады. Табанын оң жақ бетіне қойып: «ө-ө» ыңырай бастады. Қоян аюдың ауырғанына күлкісі келіп, аюды «і-і-і» деп мазақтай бастады. Бір уақытта не болғанын түсініп аюға көмектесті.

Балалар, ендеше, біздер де тісіміз ауырып тұр деп елестетейік, тісімізді басып аю мен қоян секілді айтып көрейік.

Осы дыбыстарды дұрыс айтуға көмектескен аю мен, қоянға рахмет айтайық. Қазақ тіліне тән дыбыстарды үйретуге бағытталған ойындар мен жаттығуларда, баламен жеке жұмыс жасауда дыбыстарды дұрыс айтуға ерекше көңіл бөлінуі керек. Себебі: бір бала ол дыбысты айта алмайды, екінші бала дыбысты айтқанмен сөз ішінде анық айта алмайды, үшінші бала дұрыс, анық айтады. Дыбыстың қиындығына қарай балаларды әр топқа бөліп кезекпен айтқызылған жөн.

Есту қабілеттерін жетілдіруге, сөз ішіндегі дыбыстарды анық айтуға ұсынылатын ойындар

«Кім тез табады? »

Бұл ойынның мақсаты: Естіген сөзде қазақ тілі дыбыстары бар жоғын ажырату (ә, і, ү, ұ, қ, ғ, ө, ң).

Мен дыбыстарды айтып тұрамын, егер сөзде қазақ тіліне тән дыбыстар естілсе, алақаныңды соқ:

О-Ү-Ү-Ө-Ү-У-О-Ү

«Ойлан тап, қандай дыбыс»

Бұл ойынның мақсаты: Дыбыстарды дұрыс, анық айтуға жаттықтыру. Мына суреттерге қара, олардың аттары қандай дыбыстан басталады?

«қоян, қасқыр, қолғап, қарға» т.с.с.

«Сиқырлы сандық»

Бұл ойынның мақсаты: қазақ тіліне тән дыбыстардың сөздің қандай бөлігінде тұрғанын түсіну.

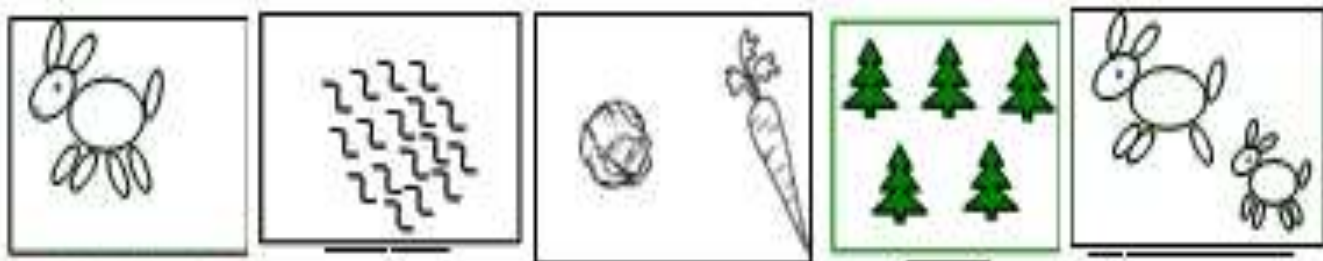
Дыбыс сөздің қай бөлігінде мысалы: «қ» дыбысы сөздің басында, ортасында, аяғында тұрса, соған сәйкес сандыққа салуы керек (ойыншықты, суретті)

«Кім көп сөз ойлап табады»

Бұл ойын өткен тақырыптарды бекітуге, ойлау қабілеттерін дамытуға және дыбыстарды ажыратуға көмектеседі.

Балаларға қазақ тілі дыбыстарына «ә», «ұ», «ү», «к», «ғ» сөз ойлап табу керек. Дұрыс, анық айтқан бала ұпай алады. Кім көп ұпай алса сол жеңеді.

Мнемокестелер бойынша жабайы аңдар туралы байланыстырып әңгіме құрастыру.

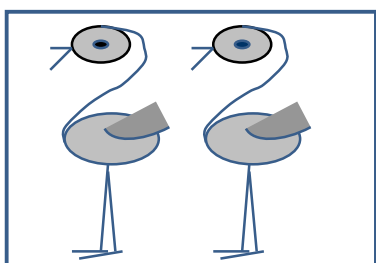
1. Мынау қоян. Ол- жабайы аң.
2. Қоянның жылы жүні бар.
Қыста-ақ. Жазда –сұр.
3. Қоян сәбіз, орамжапырақ жақсы көреді.
4. Қоян орманда мекендейді.
5. Қоянның баласы көжек.

Мнемокестелер бойынша құстар туралы байланыстырып әңгіме құрастыру.

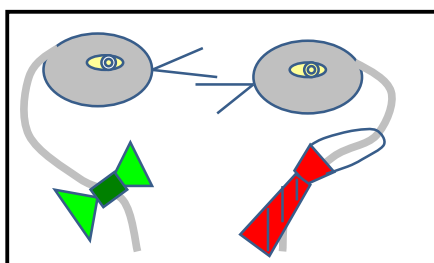

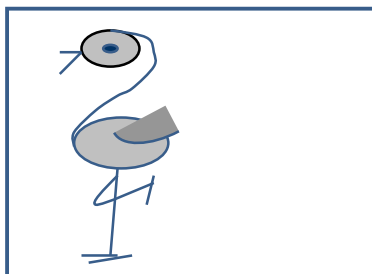
1. Мынау құс. Құстың басы, тұмсығы, екі көзі, денесі, құйрығы, екі аяғы бар.
2. Құстың екі қанаты бар. Ол ұшады.
3. Құстың қауырсыны бар. Ол жылы, жұмсақ.
4. Құстар жәндіктермен көректенеді .
5. Құстар ұя салады. Көктемде жұмыртқа басады.
6. Жұмыртқа сопақша, ақ.
7. Жұмыртқадан кішкентай балапан шығады.

“Тырна, тырна, тырнарлар.

Ұзын мойын- мырзалар.

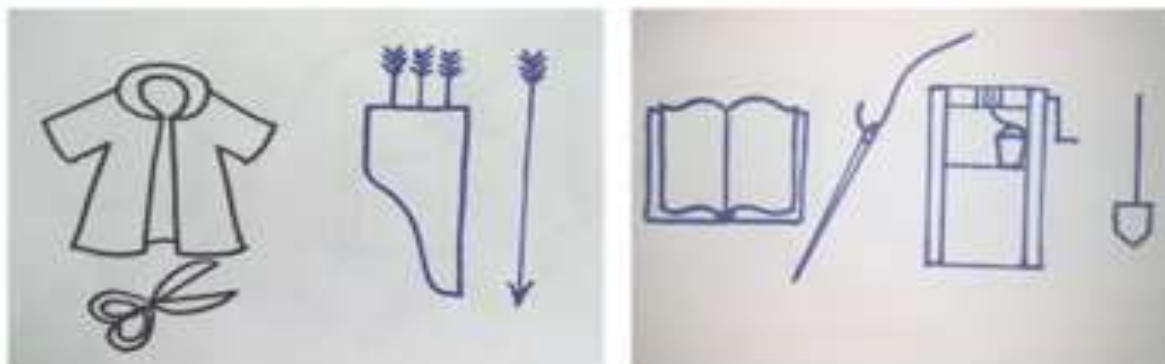

Бір аяқпен тұрса да – шаршамайды тырнарлар!

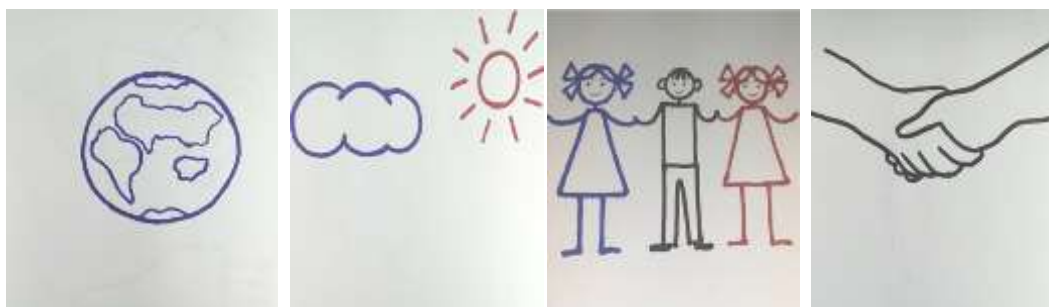
Кесте бойынша тақпақты жаттау
 Тырна,
 тырна, тырнарлар,
 р,
 Ұзын мойын
 мырзалар,
 Бір аяқпен
 тұрса да,
 шаршамайды
 тырнарлар!

Мнемокестелер бойынша мақал-мәтелдерді жаттау

Ана көрген тон пішер, әке көрген оқ жонар. Білім инемен құдық қазғандай.

Мнемокестелер бойынша әндерді жаттау

Ортақ мекен жер шары,
Төбемізде бір аспан,
Барлық ұлттың баласы-
Достығымыз жарасқан!